

NOTAT:

Kraft nok, raskt nok?

2022 ble året med rekordhøye strømpriser. Men det er i 2023 klimapolitikken møter energipolitikken, og kampen om kraften starter for alvor. Energikommisjonens rapport viser at vi kan greie å produsere nok energi til å nå klimamålene – hvis vi gjør alt riktig - i høy fart.

Spørsmålet politikerne nå må ta stilling til er hvordan vi skal greie å bygge ut ny produksjon og gjennomføre nye tiltak for energisparing i et tempo vi aldri før har greid, samtidig som vi opprettholder folkelig støtte.

Hvis vi ikke lykkes kan vi velge å avlyse klimamålene, for uten kraft får vi ikke til det grønne skiftet. Slik vi leser Energikommisjonen er det ikke tiden for å stille mange åpne spørsmål, men for norske politikere til å ta krevende valg. Vi trenger konkrete tiltak for å effektivisere energiforbruket i Norge, vi må korte drastisk ned på konsesjonsbehandling for utbygging av mer kraft, samtidig som vi ivaretar sentrale og lovpålagte hensyn i prosessen.

Myndighetene kommer til å måtte prioritere hardere og raskere når det gjelder både konsesjoner og støtteordninger til ny kraftproduksjon og ny fornybar industri.

Norge skal kutte 55 % av klimagassutslippene våre innen 2030. Og det er umulig uten å bruke mer strøm. Mye mer strøm. Da kommer havvindkraften som norske politikere har satt sin lit til for sent. Allerede i dag står nye grønne industrier i kø for kraft – energikommisjonens rapport viser at vi ligger an til et betydelig kraftunderskudd om få år – avhengig av hvor mye ny grønn industri som skal bygges.

Energikommisjonen landet på at det trengs 40 terrawattimer ny strømproduksjon innen 2030. I tillegg kommer ambisjonen om å energieffektivisere totalt 20 terrawattimer. Å få til både så mye ny produksjon, og så mye energieffektivisering på sju år betyr at vi må gjøre alt riktig fra nå til 2030.

Kommisjonen er tydelig på hva som må på plass for å greie dette innen 2030: Det må bygges ut mye vindkraft på land, det må investeres i oppgradering og utvidelse av vannkraft – blant annet med pumpekraftverk og det må legges til rette for raskere utbygging av solenergi. Havvind er ikke en del av løsningen på denne siden av 2030.

Klimapolitikken slår inn for fullt

Et faktum som sjelden når overskriftene er at vi bruker nesten like mye fossil energi – olje og gass – som vi bruker fornybar energi i Norge. Flere enn fire av fem person- og lastebiler går fremdeles på diesel og bensin. Det er gasskraft som driver de fleste olje- og gassinstallasjoner. Mesteparten av skipstrafikken går på fossile energikilder. Og i industrien brukes mye gass til oppvarming og i produksjonen.

Innen 2030 skal 55 % av dette forbruket enten være borte eller karbonet skal fanges med karbonfangst. I begge tilfeller trengs det strøm – enten for å erstatte den fossile energien eller for å fjerne CO₂-utslippene. På sju år skal altså mer enn halvparten av utslippene bort.

Heldigvis har vi sterke innovasjonsmiljø som jobber med å løfte Norge gjennom det grønne skiftet. Politikken legger stadig bedre til rette for at dette kan skje, gjennom gode støtteordninger for utvikling av grønn industri. Dessverre har ikke politikken for å sikre nok grønn energi hengt med i utviklingen.

Det blanke gullet

Siden Stoltenberg-regjeringen i 2005 erklærte at «de store vannkraftutbyggingenes tid er forbi» har det i praksis ikke blitt bygget ut nye, store vannkraftanlegg i Norge. Samtidig er skatteregimet for vannkraft skjerpet siden 2010, og fra høsten 2022 er det gitt kraftige innskjerpelser, blant annet høyprisbidraget som i praksis kveler de viktigste investeringene – høyeffekts vannkraftverk og pumpekraft, utformet for å produsere mest når behovet er størst og prisene høyest.

Vannkraften gir Norge en unik posisjon i Europa. Der landene rundt oss må avvikle fossil kraftproduksjon som sikrer balansen og erstatte med uregulerbar produksjon fra sol- og vind, så kan vannmagasinene i den norske fjellheimen være grønne batterier som bidrar med balansekraft når det ikke blåser, eller solen ikke skinner. Behovet øker for et robust kraftsystem som kan bidra til å takle kriser og usikkerhet i årene framover. Norge er i en unik posisjon, både med tanke på egen balanse og som en leverandør til Europa. Våre vannmagasin er gull verdt, både for egen industri og for vår relasjon til andre land.

Grønt mot grønt og folk mot folk

All energiproduksjon er konfliktfylt. Enten det er vannkraft, vindkraft, atomkraft eller solkraft så medfører produksjonen inngrep og risiko for miljøskade. I tillegg har alle kraftkildene påvirkning på våre omgivelser og kan komme i veien for annen naturbruk, som for eksempel husdyrhold og reindrift. Det sier seg selv at det å bygge ut mye nye kraftproduksjon vil bety å balansere krevende hensyn, og det vil medføre konflikt.

Historisk har det tatt 8-10 år fra et kraftprosjekt er skissert til det er bygget. Nå skal vi øke norsk kraftproduksjon med 25 prosent før det har gått sju år. Samtidig er Energikommisjonen opptatt av at det skal være folkelig tilslutning til prosjektene. Det krever gode involveringsprosesser fra start til mål. Historisk har dette bidratt til at prosessene tar lenger tid. Farten skal opp, og konfliktnivået ned. Er det i det hele tatt mulig? Nøkkelene ligger i god kommunikasjon og reell involvering – er selskapene og myndighetene rigget for det?

På politikernes bord

Energikommisjonens rapport er sendt på høring. Men parallelt med dette sier politikerne at det allerede er igangsatt prosesser for å øke tempoet i energiomstillingen. Frokostmøtet vi inviterte til hos CC var ikke løfterikt: Igjen var oppmerksomheten fra politikerne i stor grad viet til havvind – til tross for at det er enighet om at dette først vil bidra etter 2030.

Men samtidig er det er mange politiske prosesser som skal på plass de neste 12-18 månedene. Vedlagt er en kalender som viser noen hendelser og saker i innværende år. Og her er våre høydepunkt av saker vi forventer vil komme:

- Endringer i plan- og bygningsloven for å regulere prosessene rundt vindkraftutbygging i kommunene.
- Endringer i reguleringen av solkraft for å gi rom for større plusskunder
- Tildeling av konsesjon for Trollvind
- Skrinlegging av den foreslåtte NorthConnect-kabelen til Skottland
- Et langsiktig skatteregime for vannkraft til erstatning for det midlertidige høyprisbidraget.